

PSIHOLOGIA DELINCVNTULUI MINOR

Așa cum am spus și în primul articol despre agresivitate, apărut în această revistă, specialiști importanți străini și români au formulat diferite teorii cu privire la originea ei. De exemplu, Sigmund Freud și Konrad Lorenz au susținut că agresivitatea este înnăscută. S-a mai constatat că poate fi influențată neuronal, hormonal (masculi față de femele) și biochimic (alcoolul și drogurile).

În legătură cu înrâurirea drogurilor și a alcoolului, trebuie să remarcăm și să subliniem un fapt extrem de interesant și de sugestiv care întărește teoria ce susține că agresivitatea este o caracteristică definitorie a umanității: consumul (exagerat) al acestor substanțe chimice, alături de unele afecțiuni psihice grave, nu dezvăluie, în nici un caz, bunătatea din oameni ci, dimpotrivă, răul din ei.

Sigur că între noi trăiesc și semeni de-ai noștri care sunt eminentamente buni, oameni sfințiți, cum a fost, și părintele Arsenie Boca, dar ei sunt foarte puțini și confirmă regula.

Și în literatură întâlnim cazuri de personaje cu diferite afecțiuni psihice, diabolice, în opoziție cu cele angelice, hristice. Profesorul Ion Mânzat, în excepționala sa carte „Psihologia creștină a adâncurilor. F.M Dostoievski contra S. Freud”, lucrare despre care am mai vorbit, amintește de G. Călinescu și Nichifor Crainic, cei care creionează un portret al prințului Mășkin, personajul principal al romanului „Idiotul”, de Dostoievski: „Dostoievski, depășind studiul clinic, a vrut să facă din prinț un Don Quijote. «Nebunul» castilian devine «Idiotul», omul serafic, cu suflet de copil, model al unei umanități pure” (G. Călinescu, 1969, p. 24).

Prințul Mășkin este aproape un sfânt, „un Iisus printre cupe de șampanie”, cum îi place lui George Călinescu să-l numească. Epilepsia nu știrbește, după opinia lui Nichifor Crainic (1998, p. 250) din sfințenia prințului, pentru că mulți dintre sfinții creștini au avut această boală „și totuși Biserica i-a declarat sfinți” (pag. 80). Pe bună dreptate, ne putem întreba de ce alcoolul, drogurile și unele boli psihice (de exemplul, schizofrenia, depresia gravă care împinge la suicid și psihoză) dau la iveală răul din om și nu binele? Nu cumva pentru că, așa cum am încercat să demonstrez în materialele anterioare, omul este cu preponderență rău?

Agresivitatea ar mai fi un răspuns la frustrare, așa cum a afirmat John Dollard de la Yale University, cel care a conceput teoria „frustrare-agresivitate”. Dar Leonard Berkowitz considera că frustrarea nu produce direct agresivitate, ci aceasta este urmarea supărării ca stare psihică intermediară. Și, în sfârșit, Albert Bandura a emis teoria „învățării sociale a agresivității”, conform căreia agresivitatea ar fi un comportament social însușit prin învățare directă, observarea și imitarea unor modele de familie, mediu social sau mass-media.

Delincvența juvenilă se încadrează în totalitatea abaterilor și încălcărilor de la normele de conviețuire socială și prezintă o multitudine de trăsături generale și comune, ceea ce îi determină pe specialiști nu numai să analizeze cauzele și condițiile care provoacă actele antisociale respective, ci și să găsească măsurile cele mai potrivite în vederea prevenirii și recuperării sociale a tinerilor delincvenți. Pe scurt, delincvența juvenilă este condiționată de factori interni neuropsihici și de

factori externi sociali, politici, economici, educaționali, etnici și culturali (tradiții, cutume).

În articolul din urmă cu câteva numere ale revistei, destinat comportamentului deviant al adolescentului, am subliniat că, în general, în această etapă tânărul trece prin schimbări majore morfo-psiho-fiziologice care îi sensibilizează puternic mentalul, amplifică trăirile emoționale și afectează, mai ales negativ, comportamentul social și în mod direct personalitatea acestuia, oricum neînchegată încă. Drept urmare, adolescentul delincvent se recrutează (de regulă) din rândurile tinerilor cu comportament deviant. În aceste condiții, este foarte ușor ca peste factorul intern (personalitate fragilizată de schimbările biopsihologice ale etapei adolescentine) să se suprapună ceilalți factori externi care, de cele mai multe ori, interacționează reciproc și concomitent.

Lumea în care trăim astăzi este extrem de complicată din punct de vedere politic, economic, social, cultural, religios și etnic și ar fi deosebit de greu să depistăm absolut toți factorii care condiționează delincvența juvenilă, deștelenind cu maceta oarecum modestă a psihologiei jungla civilizației umane ajunsă, după părerea sociologilor și a analiștilor politici și economici, la un moment de mare răscruce pentru devenirea sa viitoare.

Sociologii au prezentat statistici care arată că agresivitatea diferă de la un popor la altul. De exemplu, în țări ca Suedia și Norvegia rata omuciderilor se apropie de zero, pe când în țări ca cele din America de Sud, Orientul apropiat și îndepărtat, precum și S.U.A. infracționalitatea și asasinatelor depășesc cote alarmante și sunt în continuă creștere.

Istoria ultimelor două secole, și în special cea a ultimului veac a fost caracterizată de progresul din ce în ce mai accelerat al științei și tehnicii, ceea ce a dus, inevitabil, la progres economic, social și cultural, iar acesta, la rândul său, a determinat mutații esențiale în mentalul colectiv. De pildă, schimbarea politicii economice, hotărâtă de liderii comuniști chinezi acum câteva decenii, a dus la un progres real și cât se poate de palpabil al științei, tehnologiei și economiei, ceea ce a generat (măcar pentru o bună parte a poporului) un nivel de civilizație și de trai ridicat care, în cele din urmă, a schimbat multe mentalități cutumiare. La fel s-a întâmplat și în unele țări arabe care, tot în ultimele decenii, datorită imenselor zăcămintे petroliere, au atins un nivel de civilizație (de tip occidental) fără precedent în istoria lumii.

Din nefericire, progresul economic, nivelul ridicat de civilizație și bunăstare materială nu presupun neapărat și o societate mai bună, iar cauza acestui fenomen aparent paradoxal ar trebui căutată, în primul rând, în deosebirile etnice (și rasiale) arhetipale ale căror rădăcini se întind în preantichitatea lumii, în protoistorie, când s-au plămădit rasele și etniile umane.

Factorii externi care generează delincvența juvenilă nu acționează separat, pentru că, de pildă, în jungla megalopolisurilor, adică acolo unde această tară proliferază mai puternic decât oriunde, ei acționează într-o interdependență întâmplătoare și sălbatică: zeci de etnii de pe toate continentele, de obicei grupate la periferii, pe cartiere, discrepante sociale, economice, culturale și educaționale mult prea mari, nivel de trai puternic diferențiat. În suburbiile marilor aglomerări urbane, adolescenții crescuți în familii dezorganizate și promiscue (de multe ori și preadolescenții) se organizează în bande, adesea pe criterii etnice, abandonează școala, renunță la educație și comit cele mai diverse infracțiuni, de la agresiuni verbale și fizice asupra trecătorilor (huliganism), distrugerii de bunuri materiale (vandalism), până la tâlhării, violuri, taxe de protecție, cămătărie, comerț cu droguri, proxenetism și prostituție.

De cele mai multe ori, aceste bande de tineri sunt coordonate din umbră de alte bande ale adulților (interlopia periferiilor). De exemplu, ce motive relaționale (sau iraționale) îi îndeamnă pe suporterii unor echipe de fotbal să se bată între ei până la omucidere și să distrugă totul în calea lor: tribune, magazine, mijloace de transport în comun, restaurante și parcuri? Frustrarea, furia și revolta unor tineri marcați de un mediu social și familial derizoriu, incultura crasă și lipsa totală de educație. În acest caz, agresivitatea este și înnăscută, și dobândită, iar formele ei de manifestare sunt deosebit de grave.

Din păcate, și în mediul rural (avem din ce în ce mai multe exemple și în România) tinerii au început să înfăptuiască acte antisociale mai mult sau mai puțin grave: agresiuni fizice, tâlhării, violuri, crime sau acte de huliganism. Toate acestea au drept cauză sărăcia, precaritatea educațională și culturală,

peste care se suprapune, în cele mai multe cazuri, consumul exagerat de alcool.

Fără îndoială, în astfel de medii sociale (urbane sau rurale) se dezvoltă și copii care nu pășesc pe drumul infracționalității, învață, se educă, sunt serioși, urmează școli înalte și ajung oameni respectați în societate, ceea ce demonstrează că agresivitatea depinde de cantitatea de rău din fiecare exemplar uman în parte.

În România ultimelor trei decenii asistăm la o continuă degradare a sistemului de învățământ precum și la creșterea violenței în școli, atât din partea elevilor cât și din cea a profesorilor. De altfel, ceea ce se petrece în învățământul românesc (dar și în economie, sănătate, cultură și sport) nu este altceva decât rezultatul haosului și degringoladei politice ca urmare a schimbărilor permanente de viziune și strategii legislative legate de toate aceste domenii esențiale pentru dezvoltarea unei țări. Drept urmare, profesorii sunt plătiți prost, statul și societatea îi disprețuiesc, duc o viață modestă (chiar în comparație cu a multora dintre elevii lor) și nu mai au autoritate din pricina incoerenței unor legi lacunare, iraționale și indiferente la normele și valorile unei societăți normale. Suntem bombardați, aproape în fiecare zi, cu știri halucinante despre elevi extrem de violenți, care agresează fizic colegii și profesorii. Vedem cadre didactice timorate de obrăznicia fără de margini a acestor tineri declasați, certați cu cele mai elementare norme de conduită civilizată, tineri delincvenți care nu se tem că vor fi sancționați în vreun fel de legi care nu există sau sunt invalide și nu se aplică. Este adevărat că sunt și profesori ce folosesc metode coercitive, primitive și brutale, sau chiar își abuzează sexual elevele.

Toate aceste disfuncții și anomalii educaționale ar putea fi îndreptate prin voința politică a tuturor factorilor legislativi și decizionali, indiferent de orientarea doctrinară, de a construi și a impune o strategie comună, coerentă, logică, structurată de profesioniști în domeniu, adaptată la nevoile societății moderne de tip european, dar și la tradițiile noastre, și aplicată pe termen lung, fără bâlbe și derapaje conjuncturale cauzate de interese meschine de grup.

INDEPENDENȚA ROMÂNĂ
Apare sub egida Fundației Literar Istorice „STOIKA”
Independența prin cultură

O altă cauză a creșterii exponențiale a agresivității adolescenților o constituie, fără nici o îndoială, violența indusă și prezentată prin intermediul mass-media, precum și a spațiului virtual. Întotdeauna știrile negative au prezentat mult mai mult interes decât cele pozitive și au un impact psihologic mai puternic. Tinerii învață comportamente agresive din filmele de acțiune (din ce în ce mai violente) în care se prezintă jafuri (incredibil de inteligente și spectaculoase), tâlharii de duzină, violuri, crime și asasinat în serie, atentate teroriste, explozii, catastrofe, scenarii apocaliptice și postapocaliptice, calamități și dezastre naturale și artificiale, războaie ale viitorului purtate de extraterestii împotriva oamenilor și multe altele.

Consumul de alcool și în special de droguri, care a cuprins segmente de vârstă incredibil de fragede, duce la comiterea unor acte antisociale, unele cu violență extremă, pentru că tulburările mentale specifice etapei adolescente sunt amplificate de efectele alcoolului și a substanțelor halucinogene

ce măresc agresivitatea până la pierderea auzului rațiunii.

Pornografia este o altă cauză a creșterii agresivității în rândul tinerilor. Să nu trecem cu vederea realitatea că în regnul animal întâlnim cele mai multe exemple de agresivitate, când animalele se bat pentru hrană și supremație sexuală și teritorială, iar omul este încă dominat de instincte animalice, primare deosebit de puternice. Unii cercetători (R. A. Baron și A. Frodi) nu sunt de acord cu această teorie, susținând că sexualitatea și agresivitatea sunt incompatibile, iar alții (Zillman, Donnerstein și Evans) au ajuns la concluzia că filmele erotice plăcute reduc agresivitatea. Dar pornografia violentă (perversități extreme ca sadomasochismul și bestialitatea), combinate cu alcoolul și stupefiantele duc la acte de violență foarte grave.

De-a lungul activității mele profesionale m-am confruntat cu o mulțime de cazuri de fete care au fost victimele unor agresiuni psihice și fizice deosebit de grave (bătăi, violuri, dar și tinere drogate fără să știe și apoi violate) petrecute în jurul cluburilor.

Am susținut întotdeauna influența nefastă a cluburilor în societate, ținând cont de furtuna știrilor negative care inundă mass-media de câteva decenii încoace legate de aceste stabilimente publice: bătăi, consum și comerț de droguri, prostituție, violuri, asasinate și accidente grave provocate de consumul exagerat de alcool.

Mulți specialiști vorbesc despre metodele (teoretice) de reducere a agresivității, dar, din nenorocire, contrar tuturor așteptărilor și a celor mai bune intenții, asistăm, dimpotrivă, la o recrudescență a acestui fenomen mondial într-o societate fățarnică și superficială, care s-a dovedit nepunctuoasă în efortul ei (poate mimat) de a eradica răul unei lumi decadente.

Psiholog MIHAELA VINTILĂ

